N°. 395. **DE GRONDWET.** 1854.

VERSCHIJNT
Alle dagen, behalve Zon- en Feestdagen.

PRIJS DER ADVERTENTIEN:
Van één tot zes regels. . . . . ƒ 1.00.
Voor elken regel meer. . . . . 0.15.
Behalve de 35 cts. zegelgeld.
Aankondigingen van geboorte, huwelijken en overlijden, worden geplaatst tegen betaling van ƒ 1, het zegelregt daaronder begrepen.

VRIJDAG 1 SEPTEMBER.

UITGEVER-DIRECTEUR:
C. H. SUSAN, Jr., te 's Gravenhage.
Hoofd-Correspondenten M. Schonevelld en Zoon, Beurssteeg, te Amsterdam.
Brieven franco aan het Bureau De Grondwet, Jan Hendrikstraat, n°. 259.

ABONNEMENTSPRIJS:
Voor 's Gravenhage per 3 maanden . . . . . ƒ 4.50.
Voor de overige steden des Rijks . . . . . . 5.50.

Hoofd-Bureau voor Ned. Oost-Indie:
VAN HAREN NOMAN EN KOLFF, te Batavia.
Prijs franco per Landmail voor Java en buitenbezittingen per jaar, met vooruitbetaling bij het nemen van het abonnement ƒ 70, Ned. Cour.

De Haagsche Gemeenteraad.

De handelingen van onzen gemeenteraad hebben in den laatsten tijd, naar wij meenen te regt, vrij algemeen de ontevredenheid der burgerij opgewekt. De aristocratische geest, welke dien Raad bezielt, doet besluiten nemen, welke anders geacht konden worden, geheel onverklaarbaar te zijn. Men schijnt noch de belangen van den middenstand en der arme bevolking te begrijpen, noch zich te bekreunen om hetgeen de burger beperking zijner vrijheid acht. Zelfs zij, die men anders gewoon is te ontmoeten onder de voorstanders van de belangen der mindere standen (namen, zullen wij voorshands nog niet noemen), schijnen door den aristocratischen stroom der meerderheid te worden medegesleept, en steeds kleiner wordt in den gemeenteraad het getal van hen, wier stem zich verheffen tegen maatregelen, die, in stede van de bevolking te ontheffen, slechts het gevoel van den dwang der wet en den druk der belastingen noodeloos doen vermeerderen.

De bekende verordening op de koffijhuizen, heeft, men kan het niet ontkennen, onder den middenstand verbittering te weeg gebragt. En inderdaad achten wij haar eene noodelooze en daarom ongeoorloofde beperking der individuële vrijheid van den burgerman, die geen lid is van sociëteiten, waar toch gedurende halve nachten wordt gespeeld en bijeen gebleven. De beperking, aan het bezoeken van koffijhuizen opgelegd, is geenszins ten deele geregtvaardigd door het misbruik, dat daarvan zou gemaakt zijn; want die misbruiken bestaan slechts in de verbeelding; en er is geen voorbeeld bijna bekend, dat het open blijven van koffijhuizen de openbare rust heeft verstoord of de onzedelijkheid heeft bevorderd. Daarentegen belemmert de verordening het bestaan van menigeen: de bewoner van naburige plaatsen wordt afgeschrikt, om voortaan onze schouwburgen te bezoeken, waaraan toch zoo groote sommen gelds jaarlijks door de gemeente worden besteed, want *na* den schouwburg moet hij, in weer en wind, op straat blijven staan, tot dat het eerst vertrekkend vervoermiddel hem kan opnemen; de burgerman moet huiswaarts keeren, terwijl de groote heer zijne sociëteit, met al het gevoel zijner overmagt, binnentreedt; de landman, die bij het krieken van den dag zijne waren ter markt brengt, kan nergens eenige lafenis bekomen, en — volgens het jongste arrest van de arrondissements-regtbank — zal zelfs een restaurateur niemand, na twaalf ure, *te eten mogen geven!!* Daarentegen blijven de huizen van ontucht geopend en menigeen, die gewoon was onder vriendschappelijken kout nog een uur in het koffijhuis te slijten, of gelijk buitenslands overal bij duizenden geschiedt, in eene restauratie te souperen, wordt in de armen der onzedelijkheid gevoerd. Wij vragen: kan en mag dat zoo blijven? Wij vragen of het niet tijd worde, dat de burgerij zich bij adres tot den gemeenteraad wende, om op die noodeloos drukkende, en veeleer de onzedelijkheid in de hand werkende verordening terug te komen?

Van nog veel bedenkelijker aard is het besluit van den Raad, krachtens hetwelk den Koning zal worden verzocht om dispensatie van de toepassing der bepalingen van de gemeente-wet betrekkelijk het belastingstelsel. Men heeft zich niet afgevraagd: op welke wijze zal het mogelijk wezen te voldoen aan de voorschriften der gemeente-wet, die strekken om het belastingstelsel zoodanig in te rigten, dat de arme en burgerman ontheven en de meerdere last op den gegoede worde overgebragt? Neen, men heeft voorop gesteld: „Wij zullen de bepalingen der gemeente-wet betrekkelijk het belastingstelsel *niet* in toepassing brengen; wij zullen dispensatie vragen; en laat ons nu zien, hoe wij de gronden tot dat verzoek opsporen.” Dat het gemakkelijk is geweest, om te vinden, wat men vinden wilde, om te bewijzen, wat men vooraf als bewezen aannam, behoeft geen betoog. Is deze wijze van handelen evenwel overeen te brengen met eene getrouwe naleving der Gemeentewet, die het vragen van dispensatie niet heeft gewild als middel van uitvlugt, maar alleen in geval er geene *mogelijkheid hoegenaamd* zou bestaan, om het belastingstelsel te onderwerpen aan de algemeene, in de Gemeentewet gestelde regels? Is het de belangen der burgerij behartigen, wanneer men niet opspoort de middelen, om aan de weldadige voorschriften der Gemeentewet te voldoen, maar eenvoudig zegt: „Wij zullen de zaken laten zoo als zij zijn?” Dat men geen lust gevoelde om het belastingstelsel te veranderen, is uit de discussien gebleken; en wanneer de begrooting van 1855 zal zijn publiek gemaakt, hopen wij aan te toonen op wat wijze men, met eenigen goeden wil, aan de voorschriften der gemeentewet had kunnen voldoen en daardoor aan de arme en middenklassen eenige verlichting verschaffen. De gezindheid der groote meerderheid van den gemeenteraad, om de drukkende lasten der accijnsen te laten drukken op hen, die ze het minst kunnen en volgens de gemeentewet behooren te dragen, komt bijv. welsprekend uit, als men een dier aristocratische leden (den heer COLLOT D'ESCURY) het bestaande belastingstelsel daarmede hoort verdedigen, dat ieder burger, *zoo wel de meer als mingegoede*, behoort bij te dragen tot de instandhouding van de instellingen, „die onderstand geven aan minvermogenden, „die vrij onderwijs geven en buitengewone nuttige werken „verschaffen, om den arbeider 's winters werk te leveren, armverzorging enz.” Hoe! als de *minvermogende* door de betaling van accijnsen moet bijdragen in de kosten van de „*armverzorging*”, in die van het „*vrij onderwijs*” zijner kinderen, van het „*werk*” dat hij voor weinige centen daags verrigt, minder in bedrag soms dan de accijns dien hij moet afgeven: waar blijft dan de zoo hoog geroemde weldadigheid? Dan heeft de mingegoede ook geen dank te zeggen voor hetgeen hij geniet; dan draagt hij zelf bij tot hetgeen hem wordt verstrekt; dan staat hij, in evenredigheid tot zijn vermogen, gelijk met den millionnair en waarschijnlijk, bij de evenredige berekening van hetgeen beiden opbrengen, *boven* dezen.

Er zijn honderden, in de residentie, die zich zelfs aan *brood* niet kunnen verzadigen: nog grooter is het getal van hen, die den smaak van het *vleesch* niet meer kennen; want behalve den drukkenden rijks-accijns, belast de residentie het tarwe-brood met $167\frac{1}{2}$ opcenten, het roggebrood met $122\frac{1}{2}$ opcenten en het geslagt, boven en behalve de eigen belasting, met 160 opcenten. En de gemeenteraad, in stede van naar alle mogelijke middelen om te zien tot verbetering van dezen voor den arme en voor den burger onhoudbaren toestand, verklaart eenvoudig, dat de zaken moeten blijven zooals zij zijn en dat er volstrekt niet aan te denken valt, om wat *meer lasten* op den gegoede te leggen en den nijveren burger wat *te verligten*!

Het is inderdaad zeer treurig. Nog treuriger, wanneer men den gemeenteraad, als in één adem, en als om de publieke opinie, die zich zoo onbewimpeld van alle zijden heeft verklaard, te trotseren, op nieuw meer dan een tonne gouds ziet verspillen voor hetgeen niet alleen reddeloos als in een zinkput zal zijn verloren, maar daarenboven aan vele huisgezinnen een gevoelige slag in hun bestaan zal toebrengen. De gemeenteraad heeft kunnen goedvinden, ondanks de eenparige stem van afkeuring, daartegen aangeheven, tot het vergrooten van het badhuis te Scheveningen te besluiten. Er zullen niet ƒ 112,000 uit de gemeentelijke kas worden genomen; want daartoe is zij in te berooiden toestand, maar er zullen ƒ 112,000 *schuld gemaakt worden*, om een gebouw te vergrooten, dat reeds zes tonnen gouds heeft verslonden en in plaats van renten af te werpen jaarlijks aan de stedelijke kas nog eene aanzienlijke geldsom kost, waardoor zij, die te Scheveningen van het verhuren hunner kamers leven, van hun middel van bestaan zullen beroofd worden, waardoor eindelijk niemand eenig voordeel zal behalen, dan de pachter van het Badhuis, die nu reeds niet in staat is om als renten van zes *tonnen gouds* jaarlijks de nietige som van duizend gulden te betalen!! De aristocratische meerderheid van den gemeenteraad wil, naar het schijnt, een *prachtig* badhuis zien verrijzen met uitgestrekte vleugels, die echter ledig van vreemdelingen zullen blijven; want zoo lang de burgerstand zoo gebukt zal gaan onder lasten, zal de residentie zich in leven, handel en bedrijvigheid niet ontwikkelen, zal de vreemdeling bijgevolg genoegen noch uitspanning kunnen vinden in de residentie, om er eenigen tijd te verblijven: en het *badhuis* met zijne nieuwe vleugels zal dus alleen de uitnemende dienst kunnen bewijzen, om, wanneer een zomerbui losbarst, aan de heeren en dames van de residentie eene schuilplaats aan te bieden.!

En wie zal nu de renten betalen van de te maken schuld van ƒ 112,000? Wel, wie anders dan de arme en de burgerman, die, volgens den heer COLLOT D'ESCURY verpligt zijn, om bij te dragen tot al hetgeen tot dus ver geacht was te zijn eene weldaad jegens den minvermogende, en dus ook tot hetgeen alleen de phantasie kan streelen van den rijken man? Nog eenige opcentjes op roggebrood en vleesch *meer*, en de residentie zal twee zijvleugels bezitten bij haar badhuis. Wèl zal men dan des te minder brood en vleesch kunnen eten; wèl zullen dan de meeste gemeubelde kamers te Scheveningen ledig blijven staan; wèl zal er dan, minder dan ooit, gelegenheid zijn, om brood en vleesch ietwat goedkooper te maken; wèl zal dan de stad ruim een tonne gouds schuld *meer* erlangen; maar wat doet er dat toe? Dat alles heeft bij *onzen* Gemeenteraad niet opgewogen tegen de heerlijke gedachte: *twee nieuwe vleugels bij het badhuis te Scheveningen!*

Wij erkennen, dat die gedachte ook zeer verleidelijk moet zijn, voor ieder, die gewoon is equipage te houden, en met de ellende van den arme en met den druk van den burgerman ten eenemale onbekend is. Bij een Raad, die geroepen is de belangen *van allen* te behartigen, behoorden evenwel andere overwegingen tot andere maatregelen te leiden.

Het verslag der Eerste Kamer op het Indisch regerings reglement, dat bij het verschijnen van dit artikel reeds tot de aangenomen voordragten zal behooren, biedt, bij aandachtige overlezing, gelijk wij ons getroostten, nog een paar punten aan, die, meenen wij, niet onopgemerkt mogen worden voorbijgegaan.

Dáár, waar gesproken wordt van het, door de Tweede Kamer gewijzigde artikel betrekkelijk de emancipatie der slaven, lezen wij de volgende zinsnede in het Verslag: „zonder aan het regt der Tweede Kamer om in „de voorstellen des Konings wijzigingen te maken, iets „te kort te willen doen, betreurde men dat een zoo „gewigtig punt alsnu aan de beslissing der Eerste Ka„mer wordt onderworpen, zonder dat aan haar van het „gevoelen van den Raad van State of van den Minis„terraad omtrent dat punt iets bekend is geworden.”

Ondanks de betuiging van het tegendeel is de bedoeling van deze zinsnede duidelijk. Men komt eigenlijk op tegen het grondwettig regt van amendement der Tweede Kamer. Ware men, inderdaad, gelijk men wil doen voorkomen, daartegen niet gekant: dan zou de geheele zinsnede als overbodig zijn beschouwd; immers het regt van amendement strekt zich evenzeer uit over „gewigtige punten” als over „ondergeschikte.” De Tweede Kamer heeft evenzeer het regt, om, bij amendement, beginselen te wijzigen van wetsvoordragten of nieuwe daarin te brengen, als schrijffouten te veranderen. Daar tegenover staat de bevoegdheid der Regering, om, door intrekking, dit tot stand komen van wetten, met *hare* beginselen in strijd, te beletten. De weerzin tegen het grondwettig regt van amendement komt des te duidelijker uit, daar de steller van het Verslag niet geschroomd heeft, om, als grond voor zijn „treuren”, op te geven redenen, die in geen geval van toepassing hadden kunnen zijn en die welhaast zouden doen verbloeden, dat men inderdaad eigenlijk niet wist op welke wijs men een ongrondwettig beklag zou trachten goed te maken. De aanneming van het amendement betrek-

kelijk de emancipatie wordt immers daarom betreurenswaardig geacht, omdat nu aan de Eerste Kamer, »niet bekend is geworden van het gevoelen van den Raad »van State of van den Ministerraad omtrent dat punt«! Het zou ons aangenaam zijn te vernemen, of de Eerste, of de Tweede Kamer ooit iets, omtrent welke wet het ook zij, heeft vernomen van het gevoelen van den Raad van State of van den Ministerraad? Wat de *Ministerraad* over aanhangige voordragten denkt, wordt nimmer medegedeeld. Alleen dan, wanneer openbare strijd bestaat tusschen de adviezen of de vroegere opiniën der verschillende Ministers, lekt daarvan het een en ander, ten gevolge van daartoe strekkende vragen, uit. In den *regel* is het alleen het gevoelen van den betrokken Minister, dat men verneemt. Het gevoelen *van den Raad van State* wordt steeds zorgvuldig geheim gehouden. Als wij ons niet bedriegen, werd, een paar jaren geleden, in de Tweede Kamer aangedrongen op de mededeeling van het advies van den Raad van State over zeker onderwerp; zij werd nogtans geweigerd op grond, dat het advies bestemd was *voor den Koning*. En wat het Indisch regerings-reglement speciaal betreft: de Eerste Kamer zal zich wel herinneren, dat juist *geweigerd* is de mededeeling van het advies van den Raad van Indië (*in casu* met den Raad van State gelijk te stellen). De aanmerking, alzoo, door de Eerste Kamer gemaakt, steunt op een uit de lucht gegrepen bezwaar, en bewijst maar al te zeer, dat men eigenlijk tegen het regt van amendement zelf te velde trekt. En dit valt nog meer in het oog, wanneer men overweegt, dat gelijke aanmerking niet gedaan wordt bij het zoo veel gewigtiger artikel 122, ofschoon het Verslag zelf erkent, dat ook dit artikel »uit de beraad»slagingen in de Tweede Kamer als in *één* oogenblik »tijds is opgerezen«. Het is waar: hier is het niet de Tweede Kamer, maar de Minister, die het voorstel deed; ook is het waar, dat de Minister, na eene redevoering van den heer VAN NISPEN, een papiertje uit den zak haalde, en het daarop geschreven nieuw artikel voorlas, zoo als 't nu voorkomt in het Reglement — hetgeen kan doen denken, dat daaromtrent eene zekere afspraak bestond; — maar waaruit is aan de Eerste Kamer omtrent dit art. 122 gebleken *»het gevoelen van den Raad van State of dat van den Ministerraad«*? Men bekenne het dus: de aanmerking is tegen de Grondwet gerigt, niet tegen de zaak, die tot stand is gebragt. Men bekenne tevens, dat de gronden, voor het geopperde bezwaar bijgebragt, niet zeer getuigen voor de goede trouw van den steller van het Verslag, of althans voor zijne bekendheid met den gang van zaken. En wij vragen, tevens, welke waarde aan een Verslag kan gehecht worden, waarin dergelijke kant noch wal rakende grieven worden aangetroffen?

Het tweede punt, waarop wij alsnog wenschen te wijzen, betreft het antwoord, dat de Minister van Koloniën gegeven heeft aan die »sommige leden«, welke »de losbandigheid der drukpers in Nederland betreur»den« (en de Eerste Kamer schijnt vrij algemeen in eene treurige stemming te zijn geweest) en dien ten gevolge verlangden: »dat de verantwoordelijkheid, die »bij zoodanige verordening, als waarvan de tweede »zinsnede van art. 110 gewaagt, zal worden geregeld, »inzonderheid drukken moge op degenen, die in Indië »zich met het verspreiden van in Nederland gedrukte »stukken bezig houden.« De Minister heeft zich daarop gehaast, om, met zijne gewone bereidwilligheid, ieder tevreden te stellen, al schijnt zulks ook nu en dan te strijden met vroegere verklaringen of met de bedoeling, waarmede wetsartikelen zijn aangenomen, te antwoorden: »dat de verantwoordelijkheid, waarvan de 2de alinea »van dit art. spreekt, overeenkomstig het doel des wet»gevers, zoodanig zal worden geregeld, *dat het door »sommige leden gevreesde kwaad* (door eene onbeperkte »verspreiding in Indië van al wat hier te lande gedrukt »wordt) *zal kunnen worden geweerd of althans tegen »gegaan.«*

De bedoeling des Ministers schijnt alzoo, om, door eene verordening, de onbeperkte verspreiding van in Nederland gedrukte stukken te weren of tegen te gaan. Dit zal inderdaad zijn *overeenkomstig de bedoeling des wetgevers*, wanneer dat weeren of tegengaan zich zal bepalen tot zoodanige stukken, die *»de openbare orde »in gevaar brengen.«* Maar art. 110 gedoogt volstrekt niet, de verspreiding in Indië tegen te gaan van stukken, wier geest bijv. gerigt is tegen het stelsel der regering, door wier inhoud hervormingen aanbevolen of misbruiken aangewezen worden: want juist, om den toegang van dergelijke stukken te *veroorloven*, is de redactie van art. 110 door de Tweede Kamer in dien zin veranderd, dat alleen *'t geen de openbare orde in gevaar zou kunnen brengen*, geweerd kan worden. Wanneer wij evenwel door diezelfde leden der Eerste Kamer bij het uiten van dit verlangen, als grond daarvoor, hooren gewagen van de *erge gevolgen* van de overigens bij niemand bekende »losbandigheid der Nederlandsche drukpers«, en den Minister daartegen niet zien protesteren, dan komt het ons duidelijk voor, dat die leden bedoeld hebben *geschriften, die van den geest der regeringspartij niet zijn doortrokken*. De verspreiding tegen te gaan of te bemoeijelijken van soortgelijke geschriften, zoo lang zij binnen de palen eener behoorlijke discussie blijven, zou niet alleen zijn *tegen* de bedoeling des wetgevers, maar ook *strijdig* met de letter der wet. Een Minister, die zoodanige verordening uitvaardigde zou handelen buiten de wet; en wij hebben het niet overbodig geacht, dit, ter voorkoming van eene verkeerde interpretatie van art. 110 van 't Reglement in verband met het verslag der Eerste Kamer, reeds onmiddellijk te constateren.

Statistieke tabellen zijn dan maar eens heerlijke uitvindingen van onze verlichte eeuw. Men smaalt er wel eens op, dat tegenwoordig alles haast getabellariseerd moet worden, — wij juichen althans de handelwijze van Gelderland's Gedeputeerde Staten toe, dat zij in hun jaarlijksch verslag aan de Provinciale Staten van hun gewest, onlangs gedaan, ook een kritisch bewerkten «Staat der landverhuizingen naar Noord-Amerika of andere overzeesche gewesten, welke in den loop van 1853 hebben plaats gehad,» aan hunne committenten hebben overgelegd. Onwillekeurig hebben zij er ons een goede dienst meê gedaan.

Waarin of waartoe?

Tot versterking van onzen, ook in dit blad geopperden, twijfel, of 't wel alles waarheid is, wat de Amsterdamsche adressanten in hun fameus adres over de Theologische Faculteiten beweerden, hoofdzakelijk de emigratie wegens godsdienstige begrippen betreffende.

«Sire!» zeggen zij daarin, bl. 15, «bij de langdurigheid van het onregt en bij het weinige vooruitzigt op herstel», namelijk van de grieven, die zij en hunne vrienden tegen den tegenwoordigen toestand van de Herv. Kerk verklaren te hebben, «maakt onverschilligheid omtrent Vaderland en Kerk zich van vele gemoederen meester; — eene onverschilligheid en losheid, die zich bereids bij niet weinigen in de zucht tot *landverhuizing* heeft geopenbaard.»

«Bij niet weinigen», — dat zegt nog al wat; dat is altijd nog iets sterker uitgedrukt, dan eenvoudig «bij velen». Hoe staat het nu op dit punt met de provincie Gelderland geschapen? Wij weten wel, Gelderland is het «geheele land» niet; maar Gelderland is toch eene vrolijke provincie; en hoewel de Veluwe er ook toe behoort, waar dorp aan dorp, de steden Harderwijk, Elburg en Nijkerk inclosa, de onvervalschte, gefiltreerde, van alle vreemde bestanddeelen gezuiverde Dordsche leer van de kansel gepredikt wordt en de geloovigen derhalve aan geen verhuizen naar Amerika behoeven te denken, — zoo is toch de Veluwe ook weêr «geheel Gelderland» niet; maar blijft er nog een aanzienlijk deel van dat gewest over, dat wij (gerust, dunkt ons) als besmet met het «heerschend ongeloof», door de Hervormde Predikanten van de *in succo et sanguine* bedorven hoogescholen medebragt en derwaarts overplant, mogen verdenken en uitmonsteren. Het volkrijke Gelderland, *minus* de nog regtzinnige Veluwe, (wie over 't daar heerschend geloof aan rijdende nachtmerriës en praeservatieve paardenkoppen wil vallen, is een gortenteller!) zal dus, zoo redeneerden we, wel zijn behoorlijk contingent geleverd hebben tot die beklagenswaardige «niet weinigen,» bij wie zich, uit onverschilligheid omtrent Vaderland en Kerk, de zucht tot emigratie heeft geopenbaard.

Wat vinden we nu daaromtrent in den hier boven genoemden «staat»?

Dit, in duidelijk-leesbare cijfers, —
(En cijfers, weet ge, liegen niet!)

dat er in den loop van 1853 in 't geheel 323 personen uit Gelderland naar N.-Amerika en elders, buiten 's lands, verhuisd zijn, of (om specifieker op te geven): 126 hoofden van huisgezinnen. 47 vrouwen, 148 kinderen en 2 dienstboden. Van die 126 hoofden behoorden er 41 tot het Hervormde Kerkgenootschap, 9 tot de Christ. Afgescheidenen en 76 tot de Roomsche Kerk. Die 41 Hervormden namen met zich mede 16 vrouwen, 29 kinderen en 1 dienstbode, die wij toch wel als tot dezelfde gezindheid behoorende ons zullen mogen denken, zoodat het getal der geëmigreerde Hervormden in 't geheel 87 bedraagt.

En die 87 Hervormden, vraagt gij, verlieten allen het vaderland, omdat er voor hen hier geen vrijheid van godsdienst meer bestaat?

Met uw verlof, Lezer! In de kolom «Vermoedelijke redenen van vertrek», op dien «staat» voorkomende, vinden wij nergens achter den naam van een dier Hervormde huisvaders vermeld, dat hij «vermoedelijk om de geloofs wille de reis over de groote wateren ging ondernemen, met of zonder zijn gezin. Wel, dat «hoop op verbetering van bestaan» of iets anders hem daartoe moveerde.

Maar toch vinden wij in die kolom ook de woorden «uit godsdienstige begrippen.» Waar staan ze echter? Achter de namen van 5 van de 9 hoofden van huisgezinnen, die tot de Christelijke Afgescheidenen behooren! En deze komen van zelve hier niet in aanmerking, voor wie hier te lande toch alle mogelijke godsdienstvrijheid bestaat.

De Amsterdamsche adressanten hebben ergens in *de Nederlander* 't wenschelijke te kennen gegeven, om tevens met hun adres eenige nummers der *Nieuwe Drentsche Courant* aan Z. M. den Koning onder de oogen te brengen, ten einde Hoogstdenzelve ook daaruit te overtuigen, dat de Hervormden in dit rijk geene godsdienstvrijheid bezitten. Zou het echter niet ruim zoo nuttig zijn, den bovengenoemden «staat» uit het Geldersche verslag als een commentair voor bladz. 15 van 't Amsterdamsche «adres» daarbij te voegen, opdat de Koning zelf moge zien en beoordeelen, wat waarheid is?

Wie weet, welke ongunstige resultaten nog meer 't onderzoek, op dit punt, van andere provinciale
ook van vroegere jaren, voor de Amsterdamsche
den zoude opleveren! (*)

(*) In de verslagen van de Staten van Drenthe
dienaangaande 't volgende opgegeven:
In dat van 1852: »Landverhuizingen hebben er uit
in 1851 niet plaats gehad.«
In dat van 1853: »In 1852 zijn uit deze provincie
vreemde landen vertrokken 25 personen enz. Het doel
verhuizing was zucht tot verbetering van bestaanmiddelen
In dat van 1854: »In 1853 zijn naar vreemde landen
huisd uit Coevorden 1 man en uit Smilde 2 mannen
wen. Ten aanzien van den eerste is door het Gemeente
geen reden van de verhuizing opgegeven, doch ten aanzien
de overigen is gezegd, dat hoop op verbetering van
middelen de drijfveer is geweest.«
Opmerkelijk! Of behoort Drenthe bijgeval ook tot
broksken van 't land, waar de Hervormden nog niet
het gemis van getrouwe Predikanten,« zijn »versto[ken]
gelegenheid, om openbare godsdienstoefening te ho[uden]
hunne kerkelijke bewustheid te bewaren, en hunne k[inderen]
doen onderwijzen in de zaligmakende waarheden van
tendom,« zoodat ze uit dien hoofde niet noodig heb[ben]
een vaderland te zoeken? (*N. Dr. C*

Buitenland.

ALGEMEEN OVERZIGT.

Onder de belangrijke berigten, die wij heden
deelen hebben, komen in de eerste plaats die u
Den 28 dezer heeft de Koningin-Moeder met toe
van het Gouvernement de hoofdstad verlaten. D
sche berigten melden, dat Maria Christina den
Portugal heeft ingeslagen. Het is niet denkelijk d
te lande haar verblijf zal vestigen, maar veel
dien weg heeft ingeslagen, om verzekerd te zijn
haar vertrek niet zou beletten. Men mag het er
ziens voor houden, dat zij door Portugal verder
het is niet onwaarschijnlijk, dat zij zich vestig
Frankrijk, waar zij het prachtige landgoed
bezit. Welke redenen het Spaansche ministerie h
wogen, om zijne toestemming tot dit vertrek
zijn vooralsnog onbekend. Wij achten het feit ze
eene gelukkige gebeurtenis voor Spanje; het b
men tot het begrip van den waren stand van za
komen, en dat het Ministerie gezien heeft, dat e
gevaarlijke steen des aanstoots moest worden ui
geruimd. Het Gouvernement zal thans met mee
die krachtige maatregelen kunnen nemen, welke d
noodzakelijk schijnt te maken.

Den 27sten heeft de hertog van Victoria, na
zeta een overzigt van den toestand van de sch
openbaar gemaakt, dat niet zeer gunstig is, da
te kort op bijna 200 millioen francs schat, een
ring belegd van de voornaamste kapitalisten va
die er in toegestemd hebben om 56 millioen rea
gouvernement voor te schieten. Dit feit is va
lang; het bewijst het vertrouwen van de kap
het gouvernement en op de toekomst. En ind
Spanje nog eene schoone toekomst te gemoet g
een zuinig en wijs constitutioneel bestuur. De
voudiging en bezuiniging, gepaard met een k
vrijzinnig beleid van zaken zullen de talrijke h
van dat land ontwikkeld en die veiligheid aan d
gegeven worden, die zij noodig hebben om de h
des lands te doen vloeijen.

Ook de staatkundige toestand is in zekeren
terd. Het gouvernement heeft besloten, tot de
van de plaatselijke junta's en tot de sluiting der
uitspattingen van deze laatsten en die van de
cratische bladen hebben de gematigden en vers
handen doen in één slaan. De Spanjaarden zijn u
aard monarchaal en gewis moest dat gevoel ju
worden opgewekt door de hevige aanvallen, waara
van de zijde der uiterste partijen ten doel heeft g
Spaansche kabinet schijnt begrepen te hebben, d
lingen zijn, die geëerbiedigd moeten worden, ind
land niet in onoverzienbare rampen wilde stor
gers en het leger schijnen vast besloten te hebb
moge kosten wat het wil, voor goed een einde te
de woelingen van de ultra-partijen, en mogt he
of elders, tot een openlijken strijd komen tu
clubs en de waarlijk liberalen, dan zal de ove
niet twijfelachtig zijn. Het is evenwel te wensc
het Gouvernement, naast de handhaving van de
kroon, ook de wetten zal in stand houden, en
willekeurige maatregelen onthouden. De botsing
ligt te verwachten is, doet te meer betreuren, d
tero een oogenblik heeft kunnen toegeven aan
dien de uiterste partijen uitoefenden, door eene
onder zijne bescherming te nemen, waartegen
ring misschien weldra geroepen zal zijn kracht
delen.

De Oostersche quaestie schijnt teruggekeerd
standpunt, waarvan wij haar steeds beschouwd
is volstrekt geene zekerheid op het spoedig
den vrede, en de berigten van verschillenden kant
loogszuchtiger dan ooit. Men meldt uit Duitschl
Parijs, dat het antwoord van den Czaar op
voorstellen volstrekt nog niet is aangekomen,
zeer prins Gortschakoff te Weenen eene ze
taal voert, nog geenerlei waarborg voor de
der gedane voorstellen is verkregen. Ook de
op tegen de vredelievende geruchten, die in
gebragt en verklaart, dat Frankrijk en Engeland
niet genegen zijn, om de groote militaire oper
laten, die reeds zooveel gekost hebben,
omdat Rusland zekere grondslagen voor het

stel van den vrede zou goedkeuren. Voorts wil dat blad over Weenen, de tijding ontvangen hebben, dat er sprake is van een additionneel artikel tot het tractaat van 20 April, tusschen Oostenrijk en Pruissen gesloten, volgens hetwelk de verhouding van Pruissen tot Oostenrijk, Frankrijk en Engeland zou verbeteren.

Rusland neemt groote maatregelen ter verdediging van de Krim. Eene correspondentie van Odessa van 12 dezer meldt, dat er van Petersburg een Keizerlijk bevel is gekomen, waarbij aan alle reizigers, die ter zee aankomen, verboden wordt Rusland binnen te dringen. Nieuwe Russische troepen rukken naar de Krim op.

Van den anderen kant meldt men, dat de gezondheidstoestand van de verbondene vloten en legers in het Oosten verbetert. De brand te Varna wordt, naar een correspondent van de *Times* wil weten, aan kwaadwilligheid van de zijde der Grieken toegeschreven.

De Fransche *Moniteur* deelt mede, dat de werken van Bomarsund vernield, en de Alands-eilanden gedurende den winter weder verlaten zullen worden.

Eene telegrafische depêche uit Stockholm van den 28 dezer ons toegekomen, verzekert, dat generaal Baraguay d'Hilliers aan den Koning van Zweden het aanbod heeft gedaan van 14 millioen francs gedurende de eerste maand, en 7 millioen voor de volgende maanden, als een subsidie voor het geval, dat Zweden zich met de Westersche mogendheden tegen Rusland wilde verbinden. Hoezeer wij gelooven, dat er onderhandelingen aanhangig zijn, om Zweden aan den strijd te doen deelnemen, moet men nadere en stellige bevestiging afwachten, vóór dat men aan dit berigt geloof kan hechten.

Het *Journal de St. Petersbourg* van 11/23 dezer en de Fransche *Moniteur* bevatten de bevestiging van de nederlagen der Turken in Azie. Het eerste blad deelt het rapport mede van Prins Bebutoff, betrekkelijk den slag bij Kars, van den 5 dezer. Bij de vermelding van zijne overwinning zegt de Prins: « dat hij hulde moet doen aan de « dapperheid der Turken, die een wederstand hebben ge« boden, die onze oudste krijgslieden nooit bij hen ont« moet hebben. »

De algemeene raad van het departement de l'Hérault in Frankrijk, onder voorzitterschap van den heer Michel Chevalier, heeft in deze zitting den vroeger reeds uitgedrukten wensch herhaald, dat de regering mogt kunnen overgaan tot het aannemen van een gematigd vrijgevig handelsstelsel, met al de voorzigtigheid in den overgang, die eene gezonde staatkunde aanbeveelt. Die raad heeft dat besluit met eenparigheid van stemmen en door een tal van belangrijke beschouwingen gemotiveerd, aangenomen.

Een Brusselsch blad meldt, dat de beschuldigden in de zaak van de kleine bommen, aan het Noorder-station in beslag genomen, binnen kort voor de correctionnele regtbank zullen te regt staan, beschuldigd van het vervaardigen of in bezit houden van verbodene wapenen.

De Koning van Denemarken heeft de stendenvergadering tegen den 2 October bijeen geroepen.

Een blad deelt een brief uit Rome mede, volgens welken de Paus een algemeen jubilé zou hebben afgekondigd tegen de maand October of November a. s. ten einde te verkrijgen: 1°. den vrede tusschen de Christelijke vorsten; 2°. de fnuiking van den geest van opstand en verzet; 3°. de verwijdering van de kwalen van cholera en hongersnood, en 4°. het licht van den Heiligen Geest op den Paus voor de dogmatische beslissing van het vraagstuk der onbevlekte ontvangenis. Voorts noodigt de Paus alle bisschoppen van de Katholijke Kerk uit, om zich te Rome te bevinden, ten einde de vergadering tot vaststelling van het geloof der Kerk op dat punt bij te wonen.

De kleurlingen in den staat New-York hebben den 9den dezer te Syracuse eene conventie gehad, waarin zij besloten hebben: 1o. om het verzoek aan de wetgevende magt te rigten om de constitutie te wijzigen, opdat zij dezelfde staatkundige regten als de blanke bevolking zouden mogen uitoefenen; 2o. aan de zwarte kiezers aan te bevelen om slechts hunne stem uit te brengen op degenen, die geneigd zijn, om hen dat regt toe te kennen; 3o. om de oprigting eener industrie-school te verzoeken en tevens te protesteren tegen de oprigting van bijzondere scholen voor kleurlingen, en 4o. het daarstellen van eene tentoonstelling van voortbrengselen van den landbouw. Na de aanneming dezer besluiten is de conventie uiteengegaan; zij zal den 27 December a. s. weder te Rochester bijeen komen.

Den 7 dezer is te St. Louis, Missouri, een hevig oproer bij de verkiezingen uitgebarsten. Het duurde meer dan 48 uren; men heeft den militieraad onder de wapenen geroepen en bovendien een bijzonder corps politie-dienaren gevormd. Men stelt het cijfer der gesneuvelden op 10 en dat der gekwetsten op 20 ruim, waaronder acht hoogst ernstig. De stad was in twee partijen verdeeld: de Amerikanen en de vreemdelingen. De haat der eersten was het ergst tegen de Ieren opgewekt; zij vernielden 50 à 60 houten huizen van Ieren. Den 10den was de rust hersteld, door de standvastigheid en de krachtige maatregelen van den mayor.

De laatste berigten uit China van den 27 dezer melden, dat men meent, dat de Russische vloot den 6 Julij naar het Noorden van Hong-Kong was gezeild. De Russen trachten eenige havens op de Noordkust van China voor hunnen handel te doen openstellen. Het tractaat tusschen de Vereenigde Staten en Japan was bepaald geteekend.

De rebellen hebben in het binnenland herhaaldelijk overwinningen behaald; zij hebben zich van Toong-Koon meester gemaakt, maar zij aarzelden in de eerste dagen van Julij nog, om naar Canton op te rukken. Wij hebben gisteren reeds gemeld, dat 40,000 man uit Nankin naar het leger der rebellen in het Noorden was getrokken.

Binnenland.

Staten-Generaal.

Eerste Kamer.

ZITTING VAN DONDERDAG 31 AUGUSTUS.

Aan de orde van den dag zijn de beraadslagingen over het ontwerp tot vaststelling van het reglement op het beleid der Regering in Ned. Indie.

De heer VAN RIJCKEVORSEL schetst het hooge belang van dit onderwerp. De zaak vordert ook hooge belangstelling vooral als men het oog slaat op hetgeen Java voor ons is, en wat Nederland ook uit een financieel oogpunt, aan Java te danken heeft. Hij zal thans niet treden in de bijzonderheden van het ontwerp, maar zich alleen bepalen tot eenige algemeene beschouwingen over de wet in haar geheel, na vooraf te hebben opgemerkt, dat ook hij gaarne kennis zou hebben gedragen van het advies van den Raad van Indie en van dat van den Gouv.-Gen. dat omtrent dit onderwerp schijnt te zijn uitgebragt, en 2o. dat, gelijk art. 110, (drukpers) thans geredigeerd is, hij er zich, als een verstandigen middenweg, wel mede kan vereenigen, doch dat hij niettemin den wensch uitdrukt, dat de Regering bij de toepassing met gematigdheid en zonder overdrijving te werk moge gaan.

Terugtredende tot zijne algemeene beschouwingen, geeft spr. te kennen, dat het ontwerp in het algemeen, op hem een gunstigen indruk heeft gemaakt. Hij wil evenwel niet ontveinzen, dat alles zal afhangen van den geest, waarmede de doode letter van het Reglement bezield zal worden.

Over het cultuur-stelsel zal hij niet uitweiden; het schijnt hem toch toe, dat in den laatsten tijd eene merkbare toenadering heeft plaats gegrepen tusschen de uiterste gevoelens dienaangaande. Hij wijst er voorts op, hoe vooral in de buiten-bezittingen nog zooveel tot materiele ontwikkeling te doen en te bevorderen overblijft. Daar is het veld nog slechts in geringe mate of in het geheel niet ontgonnen. De verwijzing in dit Reglement naar toekomstige algemeene verordeningen kan hij niet goed keuren. Van nog meer belang acht hij eene spoedige aanbieding der wet op het beheer der koloniale geldmiddelen en, bij eindigt zijne algemeene beschouwingen met den hartelijken wensch dat het den tegenwoordigen Gouv.-Gen. moge gelukken met dit reglement Java al meer en meer te doen worden eene parel aan de kroon van Nederland.

De heer INSINGER kan met den vorigen Spr., gaarne hulde brengen aan het belangrijke staatsstuk thans in beraadslaging. De meeste hoofdbepalingen der wet vinden bij hem geen bezwaar en over ondergeschikte punten kan hij heenstappen. In een opzigt meent hij evenwel dat de Tweede Kamer te ver is gegaan in het gebruik maken van haar regt van amendement. Hij bedoelt art. 115, omtrent de afschaffing der slavernij. Hij meent dat die Kamer nopens deze quaestie een overmatig ongeduld heeft betoond, te minder noodig, vermits de Min. bij verschillende gelegenheden zich voor de emancipatie heeft verklaard en ook omdat er eene staats-commissie benoemd is, die het vraagstuk in deszelfs grootste uitgestrektheid heeft te onderzoeken, waarom het al dadelijk ook geene verwondering baren kan, dat die commissie nog geen rapport heeft uitgebragt.

De heer van Dam van Isselt spreekt bovenal over de drukpers in Indië. De heer van Rijckevorsel had omtrent de bepalingen der drukpers den wensch te kennen gegeven dat bij de invoering van het reglement, de Regering geene overdrevene voorzigtigheid zou aan den dag leggen. Spr. is niet van die meening. Hij is in 1830 bij den aanvang van zijn parlementairen loopbaan voor de vrijheid van drukpers in de bres gesprongen, en behoeft dus niet te zeggen, dat hij die vrijheid hoog waardeert en steeds voor haar zal blijven ijveren. Maar dit neemt niet weg, dat in het Reglement voor Indie art. 110 zooals het nu luidt z. i. eene rampzalige bepaling is. In Nederland kan men het goede van het slechte onderscheiden. Uit de veelvuldige schriften en schandschriften van de zoogenaamde vrienden der Javanen kunnen wij aannemen of verwerpen, wat wij willen, maar in Indie zal de toelating van al hetgeen in Nederland gedrukt wordt, groote onheilen kunnen te weeg brengen. Van daar dat hij wenscht, dat bij de algemeene verordening, welke regels zal stellen omtrent die toelating, strenge maatregelen zullen genomen worden op de verspreiding, en dat de verantwoordelijkheid drukken zal op de verspreiders in Indie zelf. En nu moge men zeggen: dat ook hij reactionnair is; dat ook hij terug wil, het is hem ten eenenmale onverschillig, maar hij zegt, met het oog op het belang van Java en van het Vaderland, dat die algemeene verordening niet met gematigheid, maar met de meest mogelijke gestrengheid zal worden in toepassing gebragt.

De heer VAN BEECK VOLLENHOVEN vereenigt zich in het algemeen met het reglement en beaamt in hoofdstrekking alles wat door den heer van Rijckevorsel is aangevoerd.

De heer VAN DER OUDERMEULEN, het ontwerp over het geheel nemende, acht het niet onaannemelijk.

De heer VAN SWINDEREN heeft twee hoofdbezwaren, die hem beletten zijne stem aan het ontwerp te geven: 1°. zoo lang niet bekend is de strekking van de wet tot regeling van het beheer der koloniale geldmiddelen (art. 60 der Grondwet) acht hij elk definitief oordeel over een reglement op het beleid der regering ontijdig. 2°. de voortdurende verwijzing in dit reglement naar de algemeene verordening als toekomstige regelende magt. Hij had [illegible] aangewezen hebben wat laten door de wet, door besluit of door koloniale verordening zou worden geregeld.

Nadat de Min. van Koloniën het ontwerp had verdedigd, wordt het met 31 tegen 1 stem (de heer van Swinderen) aangenomen.

De Vergadering is daarop gesloten.

's Gravenhage, 31 Augustus.

Z. M. heeft benoemd tot burgemeester der gemeente Nijeveen mr. J. Gratama; C. Selis ontslagen als luit.-kwartiermeester bij de dienstdoende schutterij te Dordrecht; benoemd tot ontvanger der directe belastingen, in- en uitgaande regten en accijnsen te Wageningen, den heer H. Queijsen, thans ontvanger der directe belastingen en accijnsen te Wildervank; en tot ontvanger der directe belastingen en accijnsen te Loosdrecht, den heer P. R. van Vlisvliet, thans ontvanger derzelfde middelen te Bensichem.

Omtrent de zaak van Gibson, meldt het *Handelsblad* het volgende: Van eene geloofwaardige zijde wordt ons berigt, dat de in de laatste dagen zooveel besproken zaak, betreffende eene vordering van den heer Gibson, overdreven is voorgesteld. Het is eene waarheid, dat die heer van de Nederlandsche regering eene schadevergoeding vordert, maar op het gegronde van die vordering en op het gewigt dezer geheele zaak moet veel af te dingen zijn. Daar het pligt is, in de betrekkingen met het buitenland alle moeijelijkheden te verhoeden, zullen wij thans niet in bijzonderheden deswege treden, doch vermeenen uit goede bronnen te kunnen mededeelen, dat de bedoelde zaak spoedig geschikt zal zijn. Ten bewijze voor het overige, dat de betrekkingen tusschen Nederland en de Vereenigde Staten op goeden voet zijn, kunnen wij nog melden, dat de heer Belmont, tot hiertoe zaakgelastigde van de Vereenigde Staten bij het Nederlandsche Hof, dezer dagen door zijne regering tot den rang van Minister-resident verheven is. Ook Nederland wordt, zooals men weet, in Washington thans door een Minister-resident vertegenwoordigd.

Men berigt, dat het H. M. de Koningin behaagd heeft Dr. Junghuhn, uit Leiden, in een bijzonder gehoor te ontvangen.

* Gisteren middag hebben vele leden van de Eerste Kamer der Staten-Generaal deel genomen aan het diner, dat door Z. Exc. den heer van Hall, Minister van Buitenlandsche Zaken, werd gegeven.

* In het hôtel *de Oude Doelen* hebben de leden der Sijnode, ter eere van Z. Exc. den Minister voor de Zaken der Hervormde Eeredienst, een prachtig en rijk souper gegeven, waarop ook andere voorname personen tegenwoordig waren.

In dat hôtel zijn aangekomen de heeren: Henry Wodehouse, van Londen, Robert Walters van Engeland, en Joseph van Goethne, met familie, van Gent.

* De pachter van het groot stedelijk badhuis te Scheveningen heeft, ten einde aan zijne geëeerde bezoekers en aan de badgasten eenige uitspanning te verschaffen, door het vertrek van het muzijkkorps van het regement grenadiers en jagers, eene overeenkomst getroffen met den heer D. Bolten, om gedurende het nog loopende badsaizoen, des Zondagsavonds ten 6 ure, onder zijne leiding, harmonie-muzijk te doen uitvoeren.

* De harmonie-muzijk, onder directie van den heer Bolten, heeft gisteren middag voor het eerst, in het 's Gravenhaagsche Bosch, vóór de Societeits-tent eenige stukken uitgevoerd. Neemt men in aanmerking, dat dit gezelschap voor het eerst in het openbaar stukken uitvoerde en dat het getal zijner leden nog niet groot was, dan mag men vrij zeggen dat het algemeen goed heeft voldaan.

* Programma der uit te voeren harmoniemuzijk, onder directie van den heer D. Bolten, op Zondag 3 Sept. voor de Societeits-tent in het bosch, des namiddags ten 2 ure: No. 1 *Marsch Hongrais*, *Staletski*; 2 *Ouverture*, *Kaliwoda*; 3 *Kavallerie-polka*, *Bertel*; 4 *Fantaisie de l'opera le Barbier et Othello*, *Kuffner*; 5 *Sorgenbrecker-Walz*, *Kuhner*; 6 *Potpourri de l'opera le Chalet*, *Dunkler*: 7 *le Caid-polka*, *Thomas*.

De van regeringswege medegedeelde opgaven omtrent den vermoedelijken uitslag van den oogst hier te lande in 1854, behelzen o. a. het volgende:

Noord-Braband. Men verheugt zich in het algemeen over een meer dan gewonen oogt. De rogge, grootendeels ingezameld, heeft bijzonder veel stroo aangebragt. Over het beschot zijn mede gunstige berigten ontvangen. De tarwe belooft eene buitengewone opbrengst. De wintergarst geeft mede eene zeer goede uitkomst. De boekweit belooft in 't algemeen eene tamelijke opbrengst. De haver staat uitmuntend goed; een te welige groei is haar eenig gebrek. — De opbrengst der erwten wordt niet boven het middelmatige geschat. — De aardappelen beloven eene zeer voordeelige opbrengst; zij zijn wel hier en daar door de ziekte aangetast, maar tot nog toe, weinig aan den knol. Het laat zich aanzien, dat de uitkomst veel gunstiger zal zijn dan in vele jaren het geval was.

Gelderland. De vooruitzigten wegens de veldgewassen zijn verblijdende. De vermoedelijke opbrengst wordt geschat: van tarwe op 19 mud per bunder: rogge 18; gerst 26; haver 30; paardenboonen 25; erwten 20; boekweit 20; aardappelen 150.

Zuid-Holland. De graanoogst laat zich uitmuntend aanzien. — De aardappelen-oogst is overvloedig. Wel heeft de ziekte zich vrij algemeen doen zien, doch zonder dat

daardoor de vrucht zelve aanmerkelijk beschadigd is; er zijn namelijk niet vele zieke aardappelen onder de tot aan de opgaaf gerooide gevonden.

Noord-Holland. De berigten omtrent den graanoogst zijn tot dusver allezins gunstig. Intusschen is het nog te vroeg om over de werkelijke uitkomsten reeds een bepaald oordeel te vellen. — Den 4den Aug. was de voorraad der verschillende graansoorten te Amsterdam zeer gering; men schatte dien bij raming op 2000 à 2500 last tarwe, 3000 à 3500 l. rogge, 500 l. gerst, 1300 l. boekweit.

Het *Weekbl. v. h. Regt* behelst de volgende statistiek van de bevolking der gevangenissen in Nederland over 1852.

Uit de belangrijke tabellen deswege, thans opgemaakt laten wij vooreerst de algemeene uitkomsten volgen.

Deze komen hierop neder, dat de gemiddelde bevolking naar de driemaandelijksche bevolkingsstaten heeft bedragen in de strafgevangenissen 2370 personen, burgerlijke en militaire huizen van verzekering 1185 personen, huizen van arrest 422 personen, huizen van bewaring 118 personen. Totaal 4095 personen.

Het getal gevangenen, tegelijk aanwezig geweest, heeft bedragen: in 1848 op 30 Junij 5026 en op 31 Dec. 4851, in 1849 op 30 Junij 4418 en op 31 Dec. 4290, in 1850 op 30 Junij 3980 en op 31 Dec. 4215, in 1851 op 30 Junij 4172 en op 31 Dec. 4217 en in 1852 op 30 Junij 3992 en op 31 Dec. 4087.

Men ziet uit deze vergelijkende opgave eene sedert vijf jaren trapsgewijs en sedert 1851 merkbare vermindering in de bevolking der gevangenissen, zoodat het getal daarvan in 1852 764 minder bedraagt dan in 1848.

Uit de bijzonderheden blijkt, dat vooral het getal vreemdelingen in de gevangenissen verminderende is. De verhouding tusschen vreemdelingen en inlanders is geweest: in 1848 en 1849, van 1 tot 14, in 1850, van 1 tot 17, in 1851, van 1 tot 22, in 1852, van 1 tot 21. Deze verandering is ongetwijfeld toe te schrijven aan de wet tot regeling der toelating en uitzetting van vreemdelingen van 13 Aug. 1849.

De bedoelde verandering blijkt nog belangrijker te zijn, wanneer de bovenstaande vergelijking afzonderlijk wordt toegepast op de huizen van verzekering en van arrest, alwaar de gevangenen meerendeels korter dan een jaar verblijven, en op de strafgevangenissen, alwaar de straftijd langer duurt, en waarop de aangehaalde wet nog haren vollen invloed kan hebben doen gevoelen. Alsdan is de verhouding namelijk als volgt: In 1848 huizen van verzekering; van 1 tot 16 en strafgevangenissen 11, in 1849 Huizen van verzekering, van 1 tot 16 en strafgevangenissen 12; in 1850 Huizen van verzekering van 1 tot 19 en strafgevangenissen 14: in 1851 Huizen van verzekering van 1 tot 25 en strafgevangenissen 15 en in 1852 Huizen van verzekering van 1 tot 23 en strafgevangenissen 15.

Uit een tienjarig overzigt blijkt meer bepaald, dat het getal gevangenen en bij gevolg waarschijnlijk dat der misdaden en wanbedrijven sedert het jaar 1848 aanhoudend is afgenomen. Men schrijft dit toe, eensdeels aan meerdere welvaart; welke zich algemeen heeft geopenbaard, en ook aan de tucht onder de veroordeelde gevangenen en hunne zedelijke verbetering. Het getal gevangenen, bij afwisseling gedurende elk jaar aanwezig geweest, beliep in 1843 ongeveer 19,000, in 1846 bij de 23,000, in het buitengewone jaar 1847 ruim 24,500, in 1848 20,500, in 1849 omstreeks 18,000, en in 1852 16,000.

Van regeringswege is ten behoeve der kamers van koophandel en fabrieken, verzonden eene tabellarische opgave der dezer dagen in Rusland vastgestelde vermindering in de regten op den invoer van sommige goederen aan de landzijde, met aanwijzing hoeveel tot dusver van die goederen werd geheven.

Wij hebben voor korten tijd berigt, dat er geene concessie zal gegeven worden voor een spoorweg in de noordelijke provinciën, als daarin de lijn van Arnhem naar Groningen over Zwolle en Assen niet werd opgenomen, dat is, als de aan te leggen weg niet in verbinding kwam met de reeds bestaande spoorwegen, waardoor werd medegemerkt tot het daarstellen van een spoorwegnet, waaraan ons Vaderland sinds zoo lang reeds de behoefte heeft.

Wat de *Leeuw. C.* omtrent het ongegronde van ons berigt beweeren moge, we houden vol, wat we hebben gemeld; het zou ons leed doen, dat de regering tot andere gedachten kwam, en daardoor den kleingeest, die in ons land zooveel bederft, steunde. Het is waar, het betere is dikwerf de vijand van het goede. Maar zoolang nog geärbeid wordt, om het betere te verkrijgen, zullen allen met ons gaarne ijveren tegen het goede, dat dit betere in den weg wil komen staan.

De Noordelijke bladen berigten ons, dat van de voorgenomen adressen tegen 't geen we omtrent de niet verleening van concessie gezegd hebben in Friesland weinig komt. Men is in de Noordelijke provinciën er van overtuigd, dat het wenschelijk is, dat de regering geene afzonderlijke concessiën verleene, zoolang het plan van een geheel spoorwegnet in de provinciën Friesland, Groningen, Drenthe, Overijssel Gelderland en Utrecht nog bestaat en tot de verwezenlijking daarvan gearbeid wordt. In 't algemeen belang blijft het welslagen van dit plan, waarvoor de heer Balkema, in overeenstemming met de Engelsche aannemers Fox en Henderson, concessie heeft gevraagd, bovenal wenschelijk. (*U. C.*)

Gisteren is te Schiedam het berigt ontvangen, dat de heer J. D. Slegtkamp, Jr., Predikant te Harlingen, het op Z. Eerw. uitgebragt beroep bij de Ev. Luth. gemeente alhier aangenomen heeft.

Te Vlaardingen zullen, naar wij vernemen, twee kalkbranderijen opgerigt worden. Men stelt zich van deze onderneming een goed gevolg voor, aangezien in dezen omtrek dergelijke fabrieken niet bestaan.

Het schip *de Goede Verwachting*, stuurman C. de Hoog, is den 28 dezer te Vlaardingen aangekomen. Dit is het eerste schip, dat van de IJslandsche visscherij terugkeert. Het heeft circa 23 last zoutevisch aangebragt. (*Schied. Ct.*)

De kerkeraad der Hervormde gemeente te Delfshaven heeft, ten gevolge van het bedanken van den heer J. C. Verhoeff te Sluis in Vlaanderen, het vroeger opgemaakt drietal van predikanten aangevuld, door Ds. Drost van Hellevoetsluis, en uit dit drietal beroepen den heer N. Osti, predikant te Putten.

Uit Arnhem wordt van den 28 Aug. geschreven: Naar wij vernemen zullen deze week de werkzaamheden aan de aardenbaan voor den verlengden Rijn-Spoorweg, tusschen de rivier de IJssel en deze stad, voor eenigen tijd gestaakt worden, om met meerder kracht te kunnen voortzetten de aardewerken, aan de overzijde van genoemde rivier gelegen, in verbinding met de werken op Pruissisch grondgebied, waar niet minder goed dan hier wordt gearbeid, zoodat de voltooijing van dezen nieuwen spoorweg met grond tegen den volgenden zomer wordt te gemoet gezien.

Men schrijft uit 's Hertogenbosch, dat als blijk van hoogachting en erkentelijkheid door HH. officieren van het 2de regement infanterie aan hunnen voormaligen kolonel en kommandant den heer Wortman, eene fraaije zilveren, rijk met goud gemonteerden sigarenkoker is aangeboden; dit stuk mag een waar kunststuk genoemd worden, en doet den vereerde even als de vereerders allezins eer aan.

Bij den gemeenteraad van Brussel is thans aanhangig gemaakt de vraag over de al- of niet-afschaffing der broodzetting. Bij deze gelegenheid deelt de *Echo Agricole*, een te Parijs verschijnend blad, eene opgave mede van de landen alwaar het brood niet aan eene zetting onderworpen is, en die volgens dat blad, zich er wel bevinden, het zijn: Engeland, Schotland, Ierland, Pruissen, Zweden, Noorwegen, Denemarken, Saksen, Hamburg, Brunswijk, Spanje, Portugal, voorts te Genua en Livorno. Daarentegen bestaat de broodzetting in Frankrijk, België, Nederland, Wurtemberg, Beijeren, Sardinië, de Beide Siciliën, Oostenrijk, het Lombardisch-Venetiaansch Koningrijk en Polen.

Men schrijft ons uit Curaçao, dd. Julij ll.:

»In no. 2167 van den *Tijd* van den 10 Junij 1854 staat, dat de commissie uit de Tweede Kamer der Staten-Generaal, belast met het uitbrengen van rapport over het verslag van het beheer en den staat der kolonien in de West-Indien over 1851, aan de Regering vijf vragen doet; het is misschien niet nutteloos, dat die vragen uit de kolonie Curaçao beantwoord worden.

»1o. Welken indruk heeft de invoering der nieuwe reglementen in het algemeen op de plantagien gemaakt? Antwoord. Die reglementen zijn hier ten eenemale onbekend en de oude worden niet geobserveerd.

»2o. Zijn de slaven met dezelve bekend gemaakt, en zoo ja, op welke wijze? Antwoord. Aan de slaven wordt even zoo veel bekend gemaakt als aan de lastdieren, die men zoolang gebruikt als zij kunnen arbeiden; en niets meer.

»3o. Zijn de reglementen door de directeuren en administrateuren zonder uitzondering behoorlijk uitgevoerd; zoo neen, hoe dikwijls zijn de strafbepalingen toegepast? Antwoord. Hier stoort men zich weinig aan reglementen; anders zouden de slaven op sommige tuinen niet zoo vreesselijk geslagen worden, dat eene geregeltelijke geeseling voor de grootste der misdaden, daarbij niet in vergelijking komt; anders zoude men de slaven, die christenen zijn, niet beletten, om hunne godsdienstpligten na te komen.

»4o. Op welke wijze oefent het gouvernement op de naleving der reglementen een geregeld toezigt uit? Antwoord. Het gouvernement schijnt er zich niet druk mede te bemoeijen. Ongelukkig de slaaf, die over de onmenschte mishandeling, door zijnen meester hem aangedaan, durft klagen! Een veel wreeder lot, eene nog grootere straf staat hem te wachten.

»5o. Worden de verordeningen omtrent de voeding van den slaaf overal en met dezelfde naauwgezetheid opgevolgd? Antwoord. Niet in het minste; anders zoude niet nog onlangs een administrateur van twee tuinen, wier eigenaars zich onder het Engelsche bestuur bevinden, de slaven gedurende zes weken zonder rantsoen hebben gelaten, ofschoon in de magazijnen genoegzaam mais (het gewone voedsel der slaven alhier), aanwezig was.» (*de Tijd*)

Rotterdam, 30 Aug. Gisteren is van hier het fraaije clipperschip *Eliza Mallory*, kapt. J. E. Willams, naar New-York vertrokken, hebbende aan boord 300 landverhuizers, waaronder 190 Nederlanders zich bevonden, meest Zeeuwen.

Werkendam, 26 Aug. Gisteren werd alhier van de scheepstimmerwerf te water gelaten, een door den bouwmeester A. Geerlof gemaakte plezier-boeijer, bestemd voor den heer J. Schouten, te Dordrecht, en genaamd de *Twee Gebroeders*. Wij zouden hierop de aandacht niet vestigen, ware het niet, dat onder meer anderen van vroeger, ook dit bouwstuk van dien meester gister vele deskundigen ter bezigtiging had uitgelokt, die allen met lof gew[…] zoo van den schoonen bouw als fraaiheid van al he[…] zich daaraan bevindt. Ook deze tak van industrie [..] in Noordbrabant vooruit, en wij kunnen den heer G[…] den lof niet onthouden, die hem ook ten dezen [..] ruimschoots toekomt. (*N. N. B[…]*)

---

§ **Breda**, 29 Augustus. Heden werd alhier uit [..] water opgehaald het lijk van Joh. v. H. Dit meisje [..] een zedig en onbesproken levens-gedrag, werd sedert [..] dagen vermist, en de omstandigheid dat zij hare w[..] digt bij de rivier had, deed, met regt, het een of [..] ongeluk vermoeden. Zonder familie-betrekkingen zi[..] scheen zich de ongelukkige, na den dood harer moe[..] geheel verlaten op de wereld te gevoelen, en mo[..] daarenboven eenigermate met zwaarmoedigheid in het g[..] dienstige hebben te kampen gehad, waaraan sommige[..] ook de oorzaak van haar droevig uiteinde willen toeschr[..] Anderen echter, die haar meer van nabij hebben ge[..] willen hier alleen aan een bloot ongeluk gedacht heb[..]

— De cholera heeft zich in de laatste dagen ook in [..] stad vertoond, doch schijnt zich vooreerst tot enkel[..] vallen te bepalen. Men wil, dat er tot heden tien pers[..] aan bezweken zijn. Door het Gemeentebestuur worden [..] ijver alle maatregelen in het werk gesteld, om den vo[..] gang dier vreesselijke kwaal te stuiten.

's Hertogenbosch, 30 Aug. Van goederhand [..] nemen wij, dat mgr. de Aartsbisschop van Utrecht [..] uitgebreid onderzoek heeft ingesteld naar de inrigting [..] seminarien niet alleen hier te lande, maar ook in B[..] en Duitschland, ten einde daarnaar de inrigting de[..] minarien in Noord-Braband te regelen en zooveel mo[..] te verbeteren.

Per Telegraaf.

Weenen, Woensdag 30 Aug. Van eene geloofwaa[..] zijde wordt verzekerd, dat Rusland nieuwe vredes-[..] slagen zal voorstellen.

Londen, Donderdag 31 Augustus (2 ure). Consols [..] 95½, ⅝; Mexico N. 3 pct. 24½, ⅝; Peru N. 4½ pct. Ecuador 3½, ¾; Gren. Uitg. 6⅛, ⅜; Sardinie 5 pct. Spanje binnenl. 3 pct. 37¾, 38⅛; dito 1 pct. 18½, ¾; Certific. 5, 5⅛; dito Passive 3⅗, 4; Russen 4½ pct. dito 5 pct. 100 nominaal; Holl. 2½ pct. 62; dito 4 [..] 94; Turksche leening 6, 6½.

Markt onrustig.

Weenen, Woensdag 30 Augustus. N. Metall. [..] Lomb. 93; Bankactien 1278; N. Leen. 95⅛; Wissel Lo[..] 11.12; dito op Parijs 134¾; Zilver 17.

Liverpool, Donderdag 31 Augustus. Heden zij[n ter] markt 10,000 balen katoen, tegen onveranderde prij[zen] omgezet.

224ste Nederlandsche Staats-Loterij.

4e LIJST. 2e KLASSE.

Uitgekomen hooge prijzen:

N°. 11978 ƒ 1000.

Prijs-Courant der Effecten.

AMSTERDAM, 31 Augustus 1854.

Nederland.	Pct.		**Rusland.**	Pct.	
Ned.W.Schuld.	2½	61⅛ ¼ 5/16	*Hope* 1798/1816	5	102 [..]
Dito Certificat. .	3	72⅛ ⅝	Dito 1828/1829	5	102[..]
Dito Dito . .	4	9 1/16 ¼ ¼	Cert.1831/1838	5	84[..]
O. I. Leening. .	4		Dito Dito	4½	87[..]
Amort. Syndic.	3½	89⅜	Dito *Hope* . . .	4	79
Hand.-Maats. .	4½		Dito *Stieglitz* .	4	
België.			Dito dito 5e Ser.	4	
Certificaten. . .	2½		Inschr. Assig. .	6	
D° *Rothschild* .	2½		Certific. dito. .	6	
Frankrijk.					
Obligatiën . . .	3		**Polen.**		
Spanje.					
Nieuwe	1	18⅜ 7/16	Obligatiën . . .	4	
Dito Buitenl. .	3	37¾	**Oostenrijk.**		
D° Binnenl. p/m.	3	32⅝ ⅞ 15/16	Metalliek . . .	5	70[..]
Bew. Sp. Com.		5 1/16	Dito bet. Amst.	5	80[..]
Amort. Schuld.			Dito letter B. .	5	80[..]
Portugal.			Dito 1847 . . .	2½	35[..]
Londen nieuwe.	5	37⅛ 3/16	Dito 1851/1852	2½	35[..]
Dito uitgest . .	4				

Mexic., te Lond. 3 pct. 23 11/16, 13/16; dito Onb. 2[..] Gren., te Lond. p. s. 100. 2½ pct. 16 3/16; Ecua[..] Peru 4½ pct. 67½.

Van de genoteerde fondsen was de stemming der [..] fondsen iets vaster en in meest al de vreemde stortten [..] tegen een weinig flaauwer, zonder dat eene dezelve [..] afzonderlijke vermelding verdienen.

FRANKFORT, Woensdag 30 Augustus. Metallie[k] [..] 72⅝; Spanje binnenl. 3 pct. 32⅝; dito 1 pct. [..] op Lond. 117½; dito Parijs 93½.

PARIJS, Woensdag 30 Augustus. Fr. 4½ pct. [..] dito 3 pct. 74.60; Sp. binn. 3 pct. 32⅞; dito 1 [..] Belg. 4½ pct. 92½.

Gedrukt bij C. H. SUSAN, Jr., te 's Grave[nhage]